

Uchwała z dnia 28 czerwca 2000 r., III CZP 15/00

Przewodniczący: Sędzia SN Tadeusz Domińczyk (sprawozdawca)

Sędziowie SN: Barbara Myszka, Tadeusz Żyznowski

Sąd Najwyższy przy udziale Prokuratora Prokuratury Krajowej Jana Szewczyka w sprawie z powództwa Włodzimierza Ł. przeciwko Wiesławie Ł. i Magdalenie W. o eksmisję, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 28 czerwca 2000 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Warszawie postanowieniem z dnia 27 marca 2000 r. do rozstrzygnięcia w trybie art. 390 k.p.c.:

„Czy emerytowi wojskowemu, który zachował uprawnienie do kwatery stałej przydzielonej mu w trakcie trwania małżeństwa – przy uwzględnieniu małżonka i domownika przy ustalaniu przysługującej powierzchni mieszkalnej – służy roszczenie o eksmisję byłego małżonka z tej kwatery w oparciu o stosowane *per analogiam* przepisy art. 690 k.c. w związku z art. 222 § 1 k.c., czy też art. 718 § 1 w związku z art. 715 k.c., bądź art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 2 lipca 1994 r. o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. Nr 105, poz. 509 ze zm.), o ile kwatery stała nie jest położona w budynku, o którym mowa w art. 55 ust. 2 pkt 1-3 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 86, poz. 433 ze zm.)?”

podjął następującą uchwałę:

W sprawie z powództwa rozwiedzionego małżonka, który zachował uprawnienie do osobnej kwatery stałej na podstawie art. 23 ust. 4 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 86, poz. 433 ze zm.), o eksmisję jego współmałżonka z tej kwatery, stosuje się odpowiednio art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 2 lipca 1994 r. o najmie lokali i dodatkach mieszkaniowych (jedn. tekst: Dz.U. 1998 r. Nr 120, poz. 787 ze zm.).

Uzasadnienie

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne wynikało na tle następującego stanu faktycznego:

Decyzją właściwego organu wojskowego z dnia 14 maja 1980 r. Włodzimierzowi Ł. – wówczas żołnierzowi zawodowemu – przyznana została osobna kwatera stała. Powierzchnię mieszkalną tej kwatery ustalono z uwzględnieniem dwóch członków rodziny żołnierza: jego żony Wiesławy i podopiecznej Magdaleny W. Małżeństwo Włodzimierza i Wiesławy Ł. zostało rozwiązane wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z dnia 3 kwietnia 1997 r. Wojskowa Agencja Mieszkaniowa decyzją z dnia 25 lutego 2000 r. stwierdziła, że Włodzimierz Ł. – obecnie emeryt wojskowy – zachował uprawnienie do przyznanej mu kwatery. Tymczasem wyrokiem z dnia 5 listopada 1999 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi uwzględnił powództwo Włodzimierza Ł. i orzekł eksmisję Wiesławy Ł. i Magdaleny W., przy czym jako podstawę tego rozstrzygnięcia wskazał przepisy art. 690 i 222 k.c.

W toku rozpoznawania apelacji pozwanych Sądowi Wojewódzkiemu nasunęły się poważne wątpliwości prawne, które wyraził w przedstawionym na wstępie pytaniu. W uzasadnieniu zaś tego pytania Sąd dał wyraz przekonaniu, że uprawnienie rozwiedzionego małżonka do korzystania z kwatery wojskowej, przyznanej drugiemu z rozwiedzionych małżonków wywodzi się ze stosunku rodzinnego, a ewentualne spory na tym tle mają charakter cywilnoprawny.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W przedstawionym zagadnieniu prawnym wyrażono wątpliwość jedynie co do podstawy prawnej rozstrzygnięcia. Sąd Okręgowy uznał bowiem, że roszczenie rozwiedzionego emeryta wojskowego, który zachował prawo do osobnej kwatery stałej, skierowane przeciwko byłemu małżonkowi i innej osobie, zamieszkałym w kwaterze, podlega rozpoznaniu przed sądem powszechnym.

Tym samym Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w uchwale z dnia 9 listopada 1987 r., III CZP 62/87 (OSNCP 1989, nr 4, poz. 61) w części odnoszącej się do sytuacji rozwiedzionego małżonka, który zajmował wspólnie osobną kwaterę stałą przydzieloną jego współmałżonkowi jako żołnierzowi zawodowemu. W powołanej uchwale Sąd Najwyższy wyraził zapatrywanie, że „żądanie rozwiedzionego małżonka eksmisji współmałżonka z zajmowanej wspólnie osobnej kwatery stałej, przydzielonej temu małżonkowi jako

żołnierzowi zawodowemu (...), nie podlega rozpoznaniu w drodze sądowej". Zapatrywanie to miało oparcie w obowiązującym wówczas stanie prawnym w zakresie uprawnień do zajmowania kwatery przez członków rodziny żołnierza zawodowego. Stosownie bowiem do treści art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 20 maja 1976 r. o zakwaterowaniu sił zbrojnych (jedn. tekst: Dz.U. 1992 r., Nr 5, poz. 19), w razie rozwiązania przez rozwód związku małżeńskiego żołnierza zawodowego, zajmującego osobną kwaterę stałą, rozwiedzeni małżonkowie zachowywali prawo do zamieszkiwania w dotychczasowej kwaterze do czasu przekwaterowania. Przekwaterowania zaś obowiązany był dokonać wojskowy organ kwaterunkowy na wniosek rozwiedzionych małżonków (ust. 2 art. 18). W wypadkach wyjątkowych, w szczególności gdy jeden z rozwiedzionych małżonków swym nagannym postępowaniem uniemożliwiał wspólne zamieszkiwanie, przekwaterowanie (zamiana kwatery na osobną kwaterę i lokal zamienny) mogło nastąpić na wniosek jednego z małżonków. Z takiego uregulowania wynika przede wszystkim to, że uprawnienie małżonka żołnierza zawodowego, podobnie jak i innych członków jego rodziny, do mieszkania w przyznanej żołnierzowi kwaterze, nie było ich uprawnieniem samoistnym, lecz zależnym (pochodnym). Płyne stąd wniosek, że ani małżonka żołnierza zawodowego, ani też innych członków jego rodziny nie łączył z wojskowym organem kwaterunkowym (Skarbem Państwa) stosunek administracyjnoprawny. Uprawnienie tych osób do korzystania z kwatery było następstwem pozostawania ich w stosunku rodzinnym z żołnierzem zawodowym, co nadawało temu uprawnieniu charakter cywilnoprawny.

W odniesieniu do rozwiedzonego małżonka żołnierza zawodowego, odmiennie niż to miało miejsce wobec innych członków rodziny żołnierza, cytowana ustawa oraz wydane na jej podstawie przepisy wykonawcze (zob. zarządzenie Ministra Obrony Narodowej nr 31/MON z dnia 30 czerwca 1976 r. w sprawie przydzielania, zwalniania i remontów osobnych kwater stałych... (jedn. tekst: Dziennik Rozkazów MON 1984 r., poz. 16) zawierały postanowienia określające tryb opróżniania kwater przez rozwiedzionych małżonków, którzy utracili prawo ich zajmowania w okolicznościach wskazanych w art. 18 ust. 2 i 3 powołanej ustawy. Jeżeli wobec tego przydzielanie rozwiedzionym małżonkom lokali zamiennych leżało w gestii wojskowych organów kwaterunkowych, to logiczny jest wniosek, że w zakresie właściwości tych organów mieściło się także nakazywanie rozwiedzionym małżonkom zwolnienia dotychczas zajmowanych kwater.

Ustawa z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 86, poz. 433 ze zm.) nie zawiera odpowiednika art. 18 ust. 2, 3 i 5 uchylonej ustawy o zakwaterowaniu sił zbrojnych, jeżeli kwatery nie należą do kategorii tych, o których mowa w art. 55 ust. 2 pkt 1-3 ustawy, czyli znajdujących się w budynkach położonych na wojskowych terenach zamkniętych, przeznaczonych, na podstawie decyzji dyrektora oddziału terenowego Wojskowej Agencji Mieszkaniowej, na zakwaterowanie całości lub części kadry określonej jednostki wojskowej, oraz do kategorii lokali funkcyjnych.

Poza szczególnymi sytuacjami przewidzianymi w ust. 4 i 5 art. 28, ustawa z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej wyłącza ingerencję organu wojskowego w sferę uprawnień rozwiedzionego małżonka do korzystania z kwatery przydzielonej jego byłemu współmałżonkowi jako żołnierzowi zawodowemu. Konsekwentnie, takiej ingerencji nie przewiduje także rozporządzenie wykonawcze Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 maja 1996 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 65, poz. 320). Tymczasem nie może być wątpliwości, że chodzi tu o lokale mieszkalne będące w dyspozycji Wojskowej Agencji Mieszkaniowej, o jakich mowa w art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 2 lipca 1994 r. o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych (jedn. tekst: Dz.U. 1998, Nr 120, poz. 787 ze zm. – dalej „u.naj.lok”). Art. 21 ust. 2 ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej definiuje bowiem kwaterę jako samodzielny lokal mieszkalny. Powierzone zaś Wojskowej Agencji Mieszkaniowej lokale w myśl art. 14 ust. 1 pkt 1 ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej mogą być przeznaczone m.in. na stałe zakwaterowanie żołnierzy zawodowych. Uprawnionymi do korzystania z kwatery przyznanej żołnierzowi zawodowemu są także członkowie jego rodziny, których uwzględnia się przy ustalaniu powierzchni mieszkalnej kwatery (art. 26 ust. 2). Szczególne uregulowanie sytuacji małżonka żołnierza zawodowego (art. 28 ust. 1) sprawia, że jego uprawnienie nie gaśnie z chwilą ustania małżeństwa, podobnie jak to ma miejsce na tle stosunków najmu. Oznacza to, że utrata tego uprawnienia może nastąpić tylko w warunkach art. 33 ust. 3 u.naj.lok., stosowanego odpowiednio.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy, na podstawie art. 390 k.p.c., rozstrzygnął przedstawione zagadnienie prawne, jak w uchwale.

